

Taidetta kaupunkitilassa

Outi-Maija Hakala

Kirjoituksessa pohdin miten taide on näkynyt kaupunkitilassa Turun kulttuuripääkaupunkivuoden aikana, miten taiteen on voinut löytää tai taide on löytänyt katsojansa.

Tekijät ja kokijat haluavat taidetta arkiympäristöön

Usein esiin noussut asia Turun kulttuuripääkaupunkivuoden aikaisissa kulttuuria käsittelevissä uutisoinneissa on ihmisten antama palaute taiteen näkymisestä katukuvassa. Julkisen tilan taide on läsnä kaupunkilaisten arkiympäristössä, sen voi kohdata yllättäen ilman etukäteissuunnitelmaa ja usein vieläpä ilmaiseksi. Taide tulee tavoittaneeksi yleisöjä, jotka sen pariin muuten eivät aktiivisesti hakeudu. Julkisten tilojen taiteen katsojamäärät voivatkin olla valtavia: esimerkiksi Kaamosviikonlopun kahden päivän aikana Turun pääkirjastolla vieraili yli 9000 ihmistä ja Flux Auran näki kesällä "sadattuhannet ei-kuninkaalliset ja yksi prinsessa" (turku2011.fi/fluxaura). Sen lisäksi kerrotaan, että huomattava osa kaupunkilaisista on vuoden aikana tutustunut itselleen uuteen taiteen muotoon. Vuoden aikana bussimatkalla on voinut nähdä performansseja, kaduilla teatteria, ostoskeskuksessa tanssia ja näyttelyitä ravintolassa tai ruokakaupassa, videoteoksia ja projisointia rakennusten seinillä tai mainostaululla ostosvinkkien seassa.

Julkisissa tiloissa tehtävä taide innostaa taiteilijoita. Joku kokee suorien kohtaamisten taiteen vastaanottajien kanssa olevan rikkaampia ja nauttii keskusteluista ja suorasta palautteesta. Toinen haluaa työskennellä yhteisöllisesti. Kolmas toteaa gallerian olevan niin kallis, että toteuttaa mieluummin teoksensa julkiseen tilaan, joka ei maksa, mutta jossa voi saavuttaa samassa ajassa galleriakävijöitä suuremman yleisön. Pako gallerioiden ja museoiden valkoisesta kuutiosta on osa nykytaiteen historiaa, jossa taiteilija muuttuu neutraalista havainnoitsijasta tapahtumien keskellä toimivaksi merkitysten tuottajaksi (Hannula 2004, 21). Julkisessa tilassa toimiminen asettaa taiteilijan uudenlaisten haasteiden eteen. Jos instituutiot asettavat omat vaatimuksensa taiteelle, tekevät sen myös julkiset tahot ja niissä liikkuvat ihmiset. Haasteet ja rajoitukset vain ovat erilaiset.

Taiteilija Naapurissa-projekti toi taiteilijat lähelle yleisöä. Susanna Peijarin Lähiömuistipeliä voi pelata kaupunginosakohteiden lisäksi Kuka baarissa, Pääkirjaston nuortenosastolla, Kulma Caféssa ja Kirjakahvilassa. Kuva: Susanna Peijari

Miten julkista tilaa saa käyttää?

Julkista tilaa käyttäessä taiteilija törmää kysymykseen esimerkiksi siitä, kuka tilan omistaa ja kuka sitä saa käyttää? Entä miten tilaa voi käyttää? Kaikki paikat ovat jonkin yksityisen tai julkisen tahon hallinnoima, ja näissä tiloissa toimittaessa täytyy kuunnella niiden omistajien tahtoa. Osa kaupunkitilasta kuuluu selkeästi kaupungille, ja kun kaupungin ajatellaan koostuvan asukkaistaan, voidaan ajatella asukkailla olevan oikeus tilan käyttöön haluamallaan tavalla. Kuitenkin jo kaupunkisuunnittelussa pohditaan, kenelle tilaa luodaan ja minkälaisilla viesteillä se saadaan halutun segmentin käyttöön. Lyonissa kaupunkisuunnittelijana työskentelevän Pascal Simardin mukaan ihmiset noudattavat tiedostamattomaan yllättävänkin kiltisti huolella suunniteltuja

näkymättömiä ohjeistuksia. Ihmisten käyttäytymistä säädellään esimerkiksi penkkien asettelulla, viherkasvustolla tai tekemällä paikasta niin hieno, että se viestii vähemmän hienoille kaupunkilaisille, ettei paikka kuulu heille. (Simard 2011) Onko Turussakin tällaisia paikkoja, ja mitä tapahtuu, jos näitä paikkoja käytetään vastoin niille ajateltua tapaa?

Kun taide poistetaan

Taideslummi vastusti arvokkaan paikan asettamia näkymättömiä normeja ja asettui keskeiselle paikalle viikon ajaksi. Suurtorin laidalle rakennettiin jättemateriaaleista tila kulttuurille, joka monimuotoisena käsitti muun muassa kuvataidetta, sirkusta ja musiikkia. Laillisesti koottu taiteellinen mielenilmaus sai surullisen lopun, kun kaupunki purki Taideslummin.

Taideslummi ärsytti kenties rikkomalla mielikuvia, joita paikka asetti siinä tehtävälle toiminnalle. Toisaalta slummista esitetty kritiikki ei kohdistunut sen esittämään kulttuuriin ja vaatimukseen autonomisen kulttuuritilan saamiseksi kaupunkiin, vaan Taideslummin yleisön käyttäytymiseen.

Kaupungin toimesta on siivottu pikaisesti pois myös katukuvaan teoksia installoivan IPA-ryhmän töitä. IPA:n toiminnan johtajatuksena on yllätyksellinen arjen ilostuttaminen pienillä asioilla. Tämänkaltaisten taidetekojen tekemisen luonteeseen kuuluu, että teokset ilmestyvät julkiseen tilaan ennalta-arvaamattomasti; toisin sanoen esimerkiksi ilman etukäteen kysyttyä lupaa joka poistaisi taidetekojen yllätyksellisen luonteen. Ilman lupaa tehtävän taiteen kohtalo on usein joutua poistetuksi, mutta toisaalta luvan saamisen mukana voi tulla rajoituksia tai jopa kielto teoksen tuomiselle tilaan. Joskus taiteilija joutuu kysymään itseltään, mitä luvan saannin jälkeen taiteesta jää jäljelle. Onko teos enää sellainen kuin taiteilija halusi sen olevan? Olisiko se kuitenkin pitänyt vain tehdä lupaa kysymyttä jotta säästyisi luovan työn kustannuksella tapahtuvilta kompromisseilta?

Luonnoksilla luottamuksen ja luvan saavuttaminen on haaste

Keskeneräinen teos on usein vain kasa materiaa, josta ei hahmotu teoksen lopullinen muoto. Kaamosviikonloppuna kirjastolla C-Jam taidekollektiivin roskainstallaatio herätti rakennusvaiheessaan pahennusta. Likainen törky sai valmiiksi vuoreksi aseteltuna kuitenkin kiitosta ikävän asian näyttävästä esille tuomisesta. Julkiseen tilaan rakennettujen hetkellisten teosten

Savi kaupungissa-hankkeessa kaupunkimaiseman kipukohdat muuttuivat taideteoksiksi. Kuvassa on Kim Simonsson Temppleri, muuntajarakennus, joka sai kauniin keraamisen asun. Kuva: Tuukka Paikkari.

kohtalo on monesti se, että tilan haltijat eivät ymmärrä teoksen luonnetta ja laatua ennen kuin se on valmiina paikallaan.

Tämä on luonnollista, koska keskeneräisen teoksen hahmottaminen on vaikeaa. Yleensä teoksia ei edes tuoda työhuoneen ulkopuolisten katseiden arvioitavaksi ennen niiden valmistumista. Yksi taiteilijoiden ja taidetapahtumien järjestäjien haaste julkisessa tilassa onkin teosajatusten esitleminen ja myyminen tilan haltijoille niiden luonnosvaiheessa. Toivotun tilan saamiseksi kannataakin tehdä töitä, sillä julkiseen tilaan tehtävä taide on usein paikkasidonnaista ja teoksen merkitys voi muuttua täysin jos se siirretään toiseen ympäristöön.

Suuresti monelle ja salaisesti onnekkaille

Julkinen taide on houkuttanut tarkastelemaan kaupunkia silmät avoimina – yllättävät taide-elämykset piristävät päivää ja herättelevät pohtimaan tuttua paikkaa erilaisesta näkökulmasta. Julkisessa tilassa taide voi koota suuren määrän yleisöä, mutta samalla se voi toteutua hyvin

intiiminä muutaman ihmisen tai yhden teoksen ja katsojan kohtaamisena. Vuoden aikana olen toistuvasti kuullut, että moni ihminen on kaivannut laajempaa tietoa kaupungissa tapahtuvista taidehankkeista. Erityisesti paikallisten taiteilijoiden pienempien hankkeiden sivuuttaminen tiedonpuutteen vuoksi on harmittanut yleisöä. Näkyvä tiedotus muokkaa kävijämäärää, mutta voi vaatia resursseja, joita ei aina ole käytössä. Silti tekijöiden kannattaa pitää mielessä, että osa julkisesta taiteesta kiinnostuneesta yleisöstä ei yksinkertaisesti löydä taidetta, mikä on sääli.

Toinen puoli taiteen viemisestä julkisiin tiloihin on juuri sen ennalta-arvaamattomuus ja sattumanvarainen löytyminen, eikä tarkoitus ole aina edes hakea suurta yleisöä. Kenties trendikkäästikin moni tekijä korostaa asiaa: sattuma tekee taidekokemuksesta entistä arvokkaamman, kun taiteen voi ottaa vastaan ilman ennakkoasenoitumista sen kohtaamiseen. Sekä kauaksi näkyville että löydettäväksi tarkoitettulle julkiselle taiteelle on tilansa ja on hienoa, että kumpaakin lajia on voinut Turusta kulttuuripääkaupunkivuoden aikana nähdä runsaasti.

Kirjoittaja on turkulainen taidehistoriaa opiskeleva Taiteen Maisteri

Viitteet:

Hannula, Mika 2004. *Nykytaiteen harharetket. Kommunikaatioprosessi valkoisen kuution ulkopuolella*. Kuvataideakatemia. Helsinki.

Simard 2011. Pascal Simardin ajatuksia kaupunkisuunnittelusta kuulin hänen kertoessaan työstään Lyonissa syksyllä 2011 järjestetyssä Look at My Feet– residenssissä.

”Sadat tuhannet ei-kuninkaalliset sekä yksi prinsessa näki Flux Auran teokset” | Turku 2011

http://www.turku2011.fi/blogit/51/sadat-tuhannet-ei-kuninkaalliset-seka-yksi-prinsessa-naki-flux-auran-teokset_fi